

NATALIA PRONŃ-NOWAK¹

PROGNOZOWANIE POMYŚLNEJ PRZYSZŁOŚCI DLA OBSZARÓW WIEJSKICH W GLOBALIZUJĄCYM SIĘ ŚWIECIE – XII ŚWIATOWY KONGRES SOCJOLOGII WSI, GOYANG 2008

W dniach 6–11 lipca 2008 roku w miejscowości Goyang w Korei Południowej obradował XII Światowy Kongres Socjologii Wsi, zorganizowany przez Koreańskie Towarzystwo Socjologii Wsi, Koreański Instytut Ekonomiki Wsi i Międzynarodowe Stowarzyszenie Socjologii Wsi. Poświęcono go problemom społecznego ekonomicznego, kulturowego oraz ekologicznego diagnozowania i prognozowania wyzwań i problemów doświadczanych przez mieszkańców współczesnych obszarów wiejskich. Szczególnie mocno akcentowano zagadnienie umiejętnego wdrażania do praktyki społecznej wypracowywanych strategii i mechanizmów ich rozwoju, podkreślając niezbędność angażowania w te procesy mieszkańców wsi.

W kongresie uczestniczyło 400 naukowców, reprezentujących 54 kraje Afryki, Azji i Oceanii, Ameryki Północnej i Południowej oraz Europy. Podczas 6 sesji plenarnych, jak również 38 grup roboczych podejmowano zarówno problemy doświadczane przez konkretne społeczności wiejskie określonych regionów świata, jak i te o charakterze bardziej uniwersalnym, związane chociażby z konsekwencjami globalizacji, alternatywnymi sieciami żywności czy kwestią opieki zdrowotnej. Dużym zainteresowaniem cieszyła się tzw. sesja posterowa oraz – już tradycyjnie towarzyszące takim imprezom – jednodniowe wyjazdy w teren, w trakcie których uczestnicy kongresu mogli zapoznać się ze specyfiką i strategiami rozwoju obszarów wiejskich rejonów Yangpyeong, Incheon, Asan, Guri, Paju i Ganghwa, jak również odwiedzić strefę zdemilitaryzowaną przy granicy z Koreą Północną.

¹ Autorka jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Najważniejszą i najbardziej spektakularną część spotkania socjologów wsi z całego świata stanowiły sesje plenarne, podczas których najbardziej prominentni przedstawiciele naszej dyscypliny, reprezentujący na ogół poszczególne kontynenty, spróbowali zmierzyć się intelektualnie z podstawowymi wyzwaniami wobec obszarów wiejskich w globalizującym się świecie.

Dobry asumpt do takich dyskusji stanowiło wystąpienie Alessandro Bonanno (USA) otwierające kongres (*Reorganizacja czasu i przestrzeni w erze globalizmu: szanse i wyzwania dla obszarów wiejskich*), skoncentrowane na możliwościach negocjacyjnych obszarów wiejskich odnoszonych do globalnych podmiotów gospodarczych. Zdaniem autora, jedną z takich możliwości stanowią zasoby lokalne, nie tylko w wymiarze ekonomicznym, ale także politycznym. Ten ostatni to nadal niedoceniana wartość kapitału społecznego, który w takim samym stopniu odpowiada zarówno za możliwości rozwoju, jak i za związane z nimi bariery.

W ramach pięciu kolejnych sesji plenarnych wystąpili: Vishanthie Sewpaul (Afryka Południowa), William H. Friedland (USA), Josefa Salete Cavalcanti (Brazylia) oraz dwaj przedstawiciele Korei Południowej – Yang Boo Choe i Hiroyuki Torigoe.

Prezentacja Vishanthie Sewpaul dotyczyła sytuacji kobiet wiejskich. Afrykańska badaczka odniosła się do zmian w relacjach między płciami, podkreślając niekorzystny w tym względzie trend, wyrażający się w braku odniesień do kwestii płci w kontekście głównych problemów Afryki: niedożywienia, głodu, ubóstwa czy konieczności identyfikowania sytuacji kobiet wiejskich i ich dzieci, których życie w dobie globalizacji zostało zepchnięte na społeczny margines. Warto w tym miejscu podkreślić również wielowymiarowy charakter analizy Vishanthie Sewpaul, gdyż autorka nie tylko nawiązała do zjawiska dyskryminacji kobiet w Afryce, ale przede wszystkim pokazała, iż zmiana sytuacji tamtejszych kobiet wiejskich to złożony proces dekonstruowania i ponownego konstruowania znaczeń terminów „męskość” i „kobiecość”, wymagających zaangażowania przedstawicieli obu płci.

William H. Friedland w swoim wystąpieniu zatytułowanym *Perspektywy i zmiana w rolnictwie i produkcji żywności w dobie globalizacji* argumentował, iż rezultaty złożonych i wieloczynnikowych procesów, a do takich należy globalizacja, nie mogą być przewidywane z dużym wyprzedzeniem. U części osób zajmujących się problematyką rozwoju obszarów wiejskich dostrzega się ponadto nadmierną koncentrację na problemach funkcjonowania obszarów wiejskich, które nie powinny być identyfikowane i diagnozowane bez odniesienia do sytuacji obszarów miejskich oraz problemów doświadczanych przez ich mieszkańców.

O *Wiejskiej społeczności w globalizującym się świecie* mówiła z kolei Josefa Salete Cavalcanti, wskazując, że pogłębiające się w krajach słabiej rozwiniętych nierówności w dostępie do usług i towarów, przestrzeni i jej przyrodniczych

---

² Większość z nich zostanie opublikowana w dwóch najbliższych numerach czasopisma „Eastern European Countryside” 2009/15 i 2010/16.

komponentów wymagają rozwoju zrównoważonego oraz praktyk mających na celu dbałość o środowisko naturalne.

Koreańczyk Yang Boo Choe nawiązał do kwestii związanych z produkcją żywności. Jego zdaniem rozwój koreańskiego rolnictwa zależy od przywrócenia jego wielofunkcyjnego charakteru oraz zintensyfikowania procesów produkcji żywności ekologicznej. W ostatniej sesji plenarnej ten typ myślenia, a także wątki podjęte wcześniej przez Josefę Cavalcanti wspierał Hiroyuki Torigoe, wskazując, iż dominujące w nauce azjatyckiej technicyzowane podejście do zagadnień ochrony środowiska naturalnego powinno być równoważone przez mocniejsze akcentowanie stanowiska podkreślającego rolę czynnika kulturowego.

Ponieważ ze zrozumiałych względów nie ma możliwości nawet najkrótszej prezentacji wątków diskutowanych podczas obrad 38 grup tematycznych, skoncentruję się więc na kilku najciekawszych, moich zdaniem, wystąpieniach przedstawicieli socjologii wsi naszej (Środkowo-Wschodniej) części Europy². Wiele z nich nawiązywało bezpośrednio do wcześniej sygnalizowanych tez Alessandro Bonanno o rozstrzygającym charakterze kapitału społecznego w rozwoju obszarów wiejskich, egzemplifikując to dowodami z własnych badań empirycznych.

Vera Majerova i Vladimir Krepl (Czechy) zwrócili uwagę na związek występujący pomiędzy stanem rozwoju obszarów wiejskich a funkcjonującymi tam inicjatywami obywatelskimi. Ich zdaniem w społecznościach wiejskich, w których więzi społeczne mają zauważalnie silniejszy charakter, wyraźnie lepiej rozwijają się wspólne inicjatywy, silniej stymulując ich rozwój, szczególnie w warunkach odziedziczonych po „starym” systemie braku zaufania do sformalizowanych instytucji przy jednocześnie odczuwanej potrzebie ich kooperacji.

Gusztáv Nemes (Węgry), wykorzystując kategorie konfliktu i jego rozwiązywania, skoncentrował się na funkcjonującym w polityce wobec wsi i rolnictwa krajów Unii Europejskiej nowym paradygmacie rozwoju obszarów wiejskich, wskazując na znaczenie procesów mediacji i negocjacji w procesach planowania rozwoju lokalnego.

Jorde Jakimowski (Macedonia) skierował uwagę uczestników kongresu na społeczno-demograficzny kontekst biedy na obszarach wiejskich, natomiast Agnes Nemenyi (Rumunia) na podstawie badań prowadzonych w ramach projektu *Kulturowe i etniczne determinanty użytkowania i dziedziczenia ziemi* próbowała przybliżyć charakterystykę przyszłego pokolenia rumuńskich rolników.

Jeong Nam Choi, Axel Wolz i Michael Kopsidis (Niemcy), nawiązując do upadku socjalistycznego reżimu we Wschodnich Niemczech, próbowali odpowiedzieć na pytania dotyczące przyczyn, dla których większość rolników zdecydowała się na pozostanie w ramach spółdzielczych form produkcji i odrzuciła silnie wspierany przez państwo model rolnictwa rodzinnego.

W wystąpieniach Alenki Verbole (Słowenia) o turystyce wiejskiej jako czynnika społecznej i kulturowej aktywizacji oraz Mihai Pascaru (Rumunia) akcentowano z kolei wątki metodologiczne. Oboje zwrócili uwagę na potrzebę badań

etnograficznych, jako pomocnych w poznaniu rzeczywistości społecznej obszarów wiejskich w procesach ich zrównoważonego rozwoju.

Z przedstawionej charakterystyki tylko niektórych wątków dyskusji na koreańskim kongresie wynika, że planowanie owocnej przyszłości dla obszarów wiejskich w dobie globalizacji jest rozumiane jako proces wielopłaszczyznowy, determinowany zarówno warunkami naturalnymi, jak i przede wszystkim społeczno-kulturowymi, a więc silnie powiązanymi ze zdobywającą nadzwyczajną popularność kategorią kapitału społecznego. To swego rodzaju „zauroczenie” znajduje swoje potwierdzenie w tematyce najbliższego XXIII Europejskiego Kongresu Socjologii Wsi (17–21.08.2009, Vaasa, Finlandia), którego uczestnicy będą zastanawiać się nad próbą identyfikacji szeroko rozumianej „wiejskości” przez łączenie sfery kultury i natury.